

Jørgen Jensen

Oldtidens samfund Tiden indtil år 800

Dansk social
historie

1

Gyldendal

Indhold

Forord 9

Jægere og fødeindsamlere
ca. 11 000-4200 f.Kr. 11

Indledning 13

Naturudviklingen efter sidste istid 15

Senglacialtiden 15

Birke-fyrretiden 19

Fyrre-hasseltiden 20

Den atlantiske tids stabile urskov 22

Økosystemet og mennesket 25

Befolkningsudviklingen 28

Arkæologi og demografi 28

Fertilitet og mortalitet 30

Befolkningsstørrelsen i jæger-samlersamfundet 35

Erhverv og bosættelsesmønstre i tiden ca. 11 000-4200 f.Kr. 38

Mobilitet og territorium 38

Senglacialtidens fangstfolk 40

Præboreal- og borealtidens jægere og fødeindsamlere 43

Den atlantiske periodes jæger- og samlersamfund 47

En befolkningskrise i slutningen af det femte årtusinde f.Kr? 52

Jæger-samlersamfundenes økonomi 54

Jæger-samlersamfundenes sociale struktur 57

Kilder til belysning af perioden ca. 11 000-4200 f.Kr. 63

Litteratur om perioden ca. 11 000-4200 f.Kr. 66

Det første landbrug 71

Landbrugets begyndelse i Danmark 73

Landbrugets spredning ud over Europa 75

Agrarsamfundene og den omgivende natur 77

Befolkningsstilvækst og fødevarerproduktion	83
<i>Landbrugssamfundets muligheder for vækst</i>	83
<i>En teori om landbrugsudvikling under befolkningspres</i>	84
<i>Fertilitet og mortalitet i det tidlige agrarsamfund</i>	87
Erhverv og bosættelse i tiden ca. 4200-2800 f.Kr.	90
<i>Indledning</i>	90
<i>Agrarsamfundenes valg af dyrkningsjord</i>	91
<i>Bosættelsen</i>	97
<i>Erhvervsformer i det tidlige agrarsamfund</i>	100
<i>Økonomiske tendenser i det tidlige agrarsamfund</i>	106
Sociale mønstre i det tidlige agrarsamfund	108
Kilder til belysning af perioden ca. 4200-2800 f.Kr.	115
Litteratur om perioden ca. 4200-2800 f.Kr.	118

Et agrarsamfund i langsom vækst ca. 2800-500 f.Kr. 123

<i>Indledning</i>	125
Landet forvandles	127
<i>Natursituationen i den sidste del af subborealtiden</i>	127
<i>Cykliske klimavariationer</i>	129
Erhverv og bosættelse i tiden ca. 2800-500 f.Kr.	132
<i>Agrarsamfundenes valg af dyrkningsjord</i>	132
<i>Landsbyer og landbrug</i>	138
<i>Udvikling af mere produktive landbrugsformer</i>	143
<i>Vareudveksling og råstoftilførsel</i>	147
<i>En teori om vareudveksling i traditionelle samfund</i>	149
<i>Vareudveksling i agrarsamfundet frem til ca. 500 f.Kr.</i>	152
Sociale mønstre i perioden 2800-500 f.Kr.	157
Kilder til belysning af perioden ca. 2800-500 f.Kr.	167
Litteratur om perioden 2800-500 f.Kr.	171

Et agrarsamfund under forvandling ca. 500 f.Kr.-800 e.Kr. 177

Natursituationen i den sidste del af oldtiden	179
<i>Det åbne kulturlandskab opstår</i>	179
<i>Klimaudviklingen i oldtidens sidste del</i>	182

Erhverv og bosættelse	184
<i>Bebyggelsens geografiske udbredelse</i>	184
<i>Landsbysamfundet</i>	190
<i>Landbrug i tiden ca. 500 f.Kr.-800 e.Kr.</i>	205
Udviklingen af de økonomiske institutioner i tiden ca. 500 f.Kr.-800 e.Kr.	209
<i>Vareudveksling og begyndende markedsøkonomi</i>	209
<i>Vareudveksling i agrarsamfundet indtil vikingetidens begyndelse</i>	211
Den politiske og sociale udvikling i oldtidens sidste årtusinde	219
<i>Økonomi og social udvikling</i>	219
<i>Politiske og økonomiske magtkoncentrationer i oldtidens sidste årtusinde</i>	221
<i>Sociale mønstre i agrarsamfundet indtil vikingetidens begyndelse</i>	229
Kilder til belysning af perioden ca. 500 f.Kr.-800 e.Kr.	235
Litteratur om perioden ca. 500 f.Kr.-800 e.Kr.	241
Litteraturfortegnelse	247